

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ի

ԱՐԻՆԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 Ժր.

Վեցամսեայ 6 Ժր.

ԱՐՏԱՍԱՀԱՆ

Երկու քիւր Վեկ ծրարով

Տարեկան 14 Ժր.

Վեցամսեայ 7 Ժր.

ԱՍԵՐԻԱ

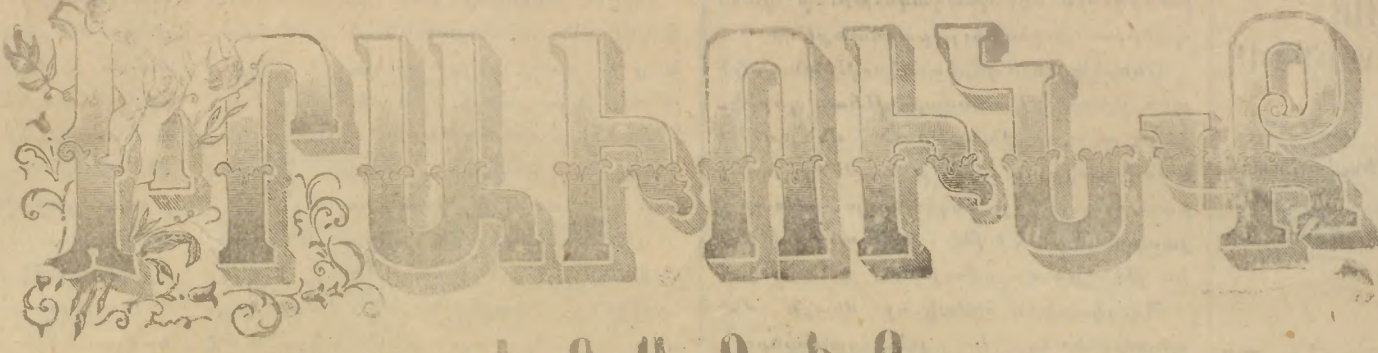
Տարեկան 2.60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆԽԻԿ

ԾԱՆՈՒՅՄԱՆ ՏՈՂԸ

20 ՄԵԹ.

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ր Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Ը ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՌԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔԵԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Հ Ա Ս Յ Ի

Redaction du Journal

«Iraounk»

(Bulgarie) VARNA

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

«Ираунк»

ВАРНА

Դրոշինքս ետ չեմ տրոշիր

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Խրիմեան Հայրիկը ծնաւ 1820 ապրիլ 4ին Վանի մէջ. իր նախնական կրթութիւնը ստացաւ յայտնի ծննդավայրին և յետոյ Աղթամարայ վանքին մէջ, Մանկութեան օրերուն ցոյց տուաւ մեծ ընդունակութիւն և լաւ յատկութիւններ, նաեւ յառաջագիմութիւն կրօնագիտութեան և հայկաբանութեան մէջ՝ Անոր հորեղբայրը Խաչատուր զանի վանքէն հանելով ամուսնացուց, բայց ինքը ուսումը կատարելագործելու փափաքով վառուած նախ Հայաստանէն Պարսկաստան անցաւ և հոնկէ կովկաս. այցելեց էջմիածինը և հոնկէ մեկնեցաւ Կ. Պօլիս. Խրիմեան իր ճամբորդութեան մէջ ըրած ուսումնասիրութեանց տպաւորութեամբ գրեց բանաստեղծական իր առաջին երկը «Հրաւիրակ Արարատեան»։ Կ. Պօլսոյ մէջ երկուստարգ Խրիմեանը լաւ ընդունելութիւն գտաւ և հոնկէ երուսաղէմ ուխտի գնաց ու հոն երգեց իր տպաւորութիւնները «Հրաւիրակ երկրին Աւետեաց» անուն տետրակով մը։ Յետոյ Պատրիարքարանը զանի կիկիկա շրջեց, ուրկէ վան վերադառնալով 1055ին վարդապետ ձեռնադրուեցաւ, որովհետեւ իր կինը ու աղջիկը մեռեր էին, և վարդապ. վանքին վանահայր կարգուեցաւ։

— Իր փափաքն էր Հայաստանի այդ սիրտին մէջ տպարան մը և վարժարան մը հաստատել, բայց միաբանները չի համակերպեցան իրեն, ուստի ինք ձգեց Պօլիս գնաւ, Այդ միջոցին Պօլիսը սկըսեց էր մտաւոր և բարոյական վերածնունդի շարժումին և Աղթամարի շարժումին հաստատութիւնը ձեռնարկեց Գր. Օտեանի ղեկավարութեամբ, Խրիմեան մօտեցաւ Օտեանի և իւր ընկերներուն, և անոնց նկարագրեց Հայաստանի դրութիւնը, արժարժեց անոնց և ընդանրապէս պօլ-

սեցինք որ սրտերին մէջ Հայաստանի սէրը, ինք Սկիւտարի քարոզիչ նշանակուեցաւ և հոն հրատարակեց Ամէի Բիւզանդիոյ թերթը. երկու տարի յետոյ 1877ին վան վերադարձաւ և ստանձնեց կրկին վարդապ. վանահայրութիւնը։

Այս անգամ Խրիմեան յաջողեցաւ իր ծրագիրը գործադրել. վարդապ. մէջ հաստատեց ժառանգաւորաց վարժարան, հիմնեց մատենադարան և հրատարակել սկսաւ «Արմինի» վասպուրականի տետրութիւնը, Խրիմեանի այս գործունէութիւնը իրաւամբ իր անուան շուրջը ժողովրդականութիւն մը ստեղծեց։ Իր սկսած գործին դրամական սատար գտնելու նպատակաւ կովկաս անցաւ 1861ին, բայց կառավարութիւնը արգելեց անոր քարոզելու հեռանալ պատուիրեց. ուստի Պարսկաստանի ճամբայով կրկին վան վերադարձաւ։

1862ին Խրիմեան Մշոյ Ս. Կարապետ հոյակապ վանքին վանահայր նշանակուեցաւ. վարդապ. գործերը իր աշակերտներուն թողլով, Գարեգին Սրուանձտեանը իր հետ առաւ և գնաց հոն. բայց վանքին միաբանութիւնը Խրիմեանի գործերուն և անոր կարգադրութիւններուն հակառակեցաւ, կուսակցութիւններու բաժնուեցաւ, արքայատանեց զանի, որ ժամանակ մը յետոյ ստիպուեցաւ Պօլիս երթալ, ուր իր անմեղութիւնը հաստատուելով, իրեն հակառակորդները երուսաղէմ աքսորուեցան։ 1867ին երեսփոխանական ժողովը զանի էջմիածին ղրկեց եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար Քէոք Դ. Կաթողիկոսէն, Հոնկէ ուղղակի Մուշ դարձաւ իր վանահայրութեան պաշտօնին. և ահա երեսփոխ. ժողովը չը յապաղեցաւ 1869ին զանի Պոլսոյ պատրիարք ընտրելու։

Խրիմեան չորս տարի վարեց Պօլսոյ պատրիարքութիւնը, բայց իր վրայ դրուած յոյսերը, մօտամբ չը պահուեցան. ինք դեւանագիտական նորութիւնները արհամարհելով պապականի վար-

ժուեք մը կը շարունակէր, ինչ որ հռչակաւոր Ղալաթիոյ օճախին անհաճոյ էր. այս օճախի անդամները որոնցմէ մինն էր Իզմիրլեան եպիսկոպոս, զանի հակասահմանադրական հռչակեցին. նաեւ Սիսի կաթողիկոսութեան խնդրով Քէոք կաթողիկոսին հետ ալ վէճի բռնուեցաւ, և վերջապէս ստիպուեցաւ 1873ին հրաժարիլ պատրիարքութենէ։ Խրիմեանին յաջորդեց Ներսէսը. բայց Խրիմեանի դէմ ամբաստանութիւնները չը դադարեցան, դրամական զեղծում վերադարձին անոր սակայն քընդիւ յանձնախումբ մը ներսէսի նախագահութեամբ քննելով գործը, Խրիմեանը անմեղ յայտարարեց։

Պատրիարքութենէն քաշուելէն յետոյ Խրիմեան Կ. Պոլսոյ մէջ գրականութեամբ զբաղեցաւ. գրեց «Դրախտի ընտանիք» «Սիրաք և Սամուէլ», «Յիսուսի վերջին շաբաթը», «Մարգարիտ Արքայութեան երկնեց», երբ թուրքերը վանի հայոց շուկան այրեցին, ու վանեցիք թշուառացան այդ տխուր առթիւ Խրիմեան «Վանգուս» գրեց և յետոյ Հայքաւ» հայուն տառապանքը պատկերացնող։

Պաշտօնի այլատաքեր ուսթութեք պատերազմէն անմիջապէս յետոյ գումարտած Պերլինի վեհաժողովին հայոց կողմէ պատուիրակ ղրկուեցաւ Խրիմեան, իր հետ ունենալով, հոգեւոյս նարպէս սրբազանը, Մ. Չերազը և Ս. Փափաղեանը։ Այդ առթիւ Խրիմեան եւրոպական մեծ մայրաքաղաքները այցելեց և դիւանագէտներուն վրայ պատկառադրու տպաւորութիւն մը թողուց։ Այս պատուիրակութեան արդիւնքը եթէ կարելի է այսպէս նկատիլ—այն եղաւ որ Սան Սթեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յոդակ յօդուածը Պերլինի 61րդ տարւած յօդուածին վերածուեցաւ։

(Շարունակելի)

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՎԻՃԱԿԷՆ

— Գտնութեան իր կառավարիչ նաչիմ բաշա՝ որ վանի, Բաղէշի, Կարնոյ և Խարբերդի նահանգները ղրկուած է այդ կողմերը անգաղար ծաղող խռովութիւններուն պատճառները քննելու պաշտօնով, դեռ չէ հասած և չի գիտցուի թէ ո՞ր նահանգէն պիտի սկսի իր պաշտօնը գործադրել։

Տիգրանակերտի մէջ խռովութիւններ ծագեցան Բիւրտբուս պառնական ընթացքին հետեւանքով, որոնք փորձեցին չըրջակայքի ժողովուրդը կողոպտել Խանութիւնը կողոպտուած են Չարք հասաւ ցուցարարները ցրուելու, բայց վիճակը նոյնը մնացած ըլլալով, նոր խռովութիւններէ կը վախցուի։

Ըստ հիւպատոսներու տեղեկագիրներուն փաք Ասիոյ հայաբնակ նահանգներուն վիճակը խիստ ծանր է։ Մտահոգութիւն պատճառող իրողութիւնը այն է որ Միլի Իսլամիստ փաշա անուն հզօր քեւրա ցեղապետը որ իր ցեղին մէջ և շրջակայները անսահման ազդեցութիւն մը կը վայելէ, քանի մը հազարեակ քեւրեք համախմբած է Տիգրանակերտի մօտ։

— Գ —

Էջմիածնէ Մշակի հաղորդած են թէ կաթողիկոսը քիչ ժամանակ առաջ դիմած ըլլալով յատուկ ազերազրով Անգլիոյ էտուարա թագաւորին և Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Իզվոսթինի. Թուրքիոյ հայոց թըշուառ վիճակի մասին, ուստ նախարարը պատասխան մը ղրկեք է, որուն մէջ կը յայտնէ թէ ինք միշտ կարեկցաբար և համապարօն վերաբերուած է Թուրքիոյ հայոց դրութեան, և Ռուսաց դեսպաններուն և հիւպատոսներուն հրահանգներ տուած է աշխատելու ամէն կերպով ամօքել տառապեալ ժողովուրդի վիճակը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սօցիալիստական մեջ Գաղափարական պատերազմը առաջին անգամ զորոնց նախապես Ս. Տ. Սրանցիկի յայտարարությունը.

Տեսարանը երևափայլանք.

Անցեալ տարի այս օրերու մէջ այս բնական բացատրեցի թէ ինչպէս պէտք է ըլլան մեր յարաբերութիւնները մեծ պետութեանց եւ դրացի իշխանութեանց հետ։ Ես ձեզ ըսած եմ թէ մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ ինչ ուղիքի պիտի հետեւինք մեր զարգացումը եւ քաղաքական ու տնտեսական յարաբերութիւնները օտար երկիրներու հետ հաստատ հիման վրայ դնելու նպատակաւ։ Ես մասնաւորապէս յայտարարած եմ թէ ինչ ըլլալու էր մեր ուղղութիւնը մակեդոնական խնդրոյն հանդէպ որ, մեր աշխարհագրական դիրքով եւ Մակեդոնիոյ մէջ մեր ազգակիցներուն թուական դերազանցութեամբ, ինչպէս նաեւ, անոնց մասնաւոր անանիւթ կացութեամբ, մեզ համար էն կարեւոր ու կենսական խնդիրն է։

Անյուշտ զուգը կըստաւք ինձմէ հաշուեցուցակ մը այս վերջի տարուան մեր գործունէութեան արդիւններուն զորս մենք ձեռք բերինք եւ ապահովապէս կը բաղձաք նաեւ կարգ մը լուսարանութիւններ իւր եւրոպական խնդիրներու մասին որոնք ծագեցան այդ մասնաւոր շրջանին մէջ եւ որոնք ու եւ է կերպով մեզ ալ կը վերաբերին։

Ես կամովին պիտի տամ տոյգ բացատրութիւնները տարւոյն այս միակ առթիւ երբ կառավարութիւնը կրնայ ձեզ ծանօթացնել իր գործունէութիւնը արտաքին քաղաքականութեան բաժնին մէջ։

Արտաքին աշխարհին հետ մեր յարաբերութիւնները զարգացնելու ջանքին մէջ կառավարութիւնը խնամքով ուսումնասիրեց երկրին մէջ եւ իր սահմաններէն անդին անցած դարձածները եւ քննա չը կորսնցուց նպատակաւոր առիթը ապացուցանելու պուլկար ժողովուրդին հաստատուն ընդունակութիւնները եւ անոր բաղձանքը օգտուելու աւելի յառաջադէմ ազգերու փորձառութեան յառաջադիմութեան, ճամբէն ընթանալու համար, ընդլայնելով իր միջազգային պայմանագրութիւնները եւ շերտնալով Պալատիան թե-

րակղզւոյն մէջ քաղաքութիւնը պահպանելու ընդհանուր բաղձանքէն։

Ենթադրել այս գործունէութեան նոյն պէս շնորհիւ կառավարութեան գործելակերպին ու ջանքերուն, մենք գէպի առաջ քայլ մը առինք եւ մենք զմեզ բայձրացուցինք ընդհանուր աշխարհի յարգանքին մէջ թէ իբր պետութիւն եւ թէ իբր ժողովուրդ։

Պուլկարիան հիմալ ոչ միայն մեծ պետութեանց հետ լաւ յարաբերութեանց մէջ կը գտնուի, այլ նաեւ միեւնոյն ատեն կը վայելէ անոնց համակրանքը եւ յարգանքը։

Պուլկարիան արդէն իրեն դիրքը գրաւած է Եւրոպոյ մէջ։ Պուլկարիոյ Բլախնիայ այն պատճենները մատուցուեցան ինչ որ վերապահուած են անկախ վերահսկողներուն։ Մեծ պետութիւնները Պուլկարիոյ մէջ կը ներկայանան իրենց լիազօր դեսպաններով, նաեւ մեր բանակը յարգանք, սքանչացում կը վայելէ, մի եւ նոյն ատեն իր գերազանց պետը մեծ պետութեանց բանակներուն մէջ զօրաբաժիններու պիտ աւանդուած է։

Չեմ կարող մասնաւորապէս կտնդ չառնել մեր աղափարար մեծն Ռուսիոյ կայսրութեան հետ մեր յարաբերութեանց վրայ։ Անոնք կը ցոլանան աներկբայաբար այն հանգիստանորթութիւններով որոնք պանծացուեցան վերջերս մեր երկրին մէջ։

Ն. Կայսերական վերահսկողութեան վերահսկողութիւնը մեծ Դոքտին Զարին փոխտնտեսարար Պուլկարիա գաւը խիստ նշանակելի բան մըն է։ Այն ոգեւորեալ եւ յուզիչ ընդունակութիւնը զոր ամբողջ պուլկար ժողովուրդը ըրաւ մեր բարձրագոյն հիւրերուն, մեր ազատութեան փառաւոր աջակիցներուն նաեւ ողբ ազգի ներկայացուցիչներուն, ապացուցուց թէ երկու եզրայր ժողովուրդները անքակտելի կապերով միացած են իրարու։

Այս կապերը միայն մեր երախտագրութեան ատաղձնաբայ, այլ աւելի մեր փոխադարձ շահերու համաձայնութեանն է։

Օգտուելով այս առիթէն կը յայտարարեմ թէ՛ Ռուսիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ զինուորական տեսակ մը զինակցութիւն հաստատուած ըլլալու տարածայնութիւնը բոլորովին շինուած է Այս սուտը պարտք կըզգամ հերքել, որովհետեւ այն ամբողջ եւրոպական մամուլին մէջ աւտապուեցաւ։

Արդէն խօսեցայ մեծ պետութեանց կողմէ մեզ արտայայտուած համակրանքը եւ ասոր արդիւնքի մասին։ Այժմ անոնց իրաքանչիւրին մեր հետ ունեցած յարաբերութեանց վրայ առանց զատ զատ խօսելու, միայն կուզամ մեր գնահատումը արտայայտել։

Կրնամ վկայել թէ անցած տարուայ մէջ անոնք իրենց բարոյական աջակցութիւնը ընծայեցին մեզ։ Ձեզ միայն մէկ օրինակը տալու համար կըսեմ թէ Լահէյի խաղաղութեան միջազգային Բ. Համաժողովին, Պուլկարիան այդ ու բնի կարգով դասաւորեցին։ Այս միեւնոյն պայմաններով պատուիրակութիւնը մասնակցեցաւ վերահսկողութեանց եւ քուէարկութեանց միջոցաւ Համաժողովին գործելը, քաղաքական վերջնական որոշումը, զաշխարհութիւնները եւ համաժողովին կողմէ մը չափուած յայտարարութիւնները։

Այս բոլորը մեծ կարեւորութիւն ունի իշխանապետութեան համար միջազգային տեսակէտով ոչ միայն մեր երկրի արժանապատուութեան համար, այլ նաեւ բարոյական եւ նիւթական շահերու տեսակէտով զորս Պուլկարիան պիտի կրնայ քաղել այն դիրքէն զոր կը զբաւէ ուրիշ պետութեանց շարքին մէջ։

Եթէ Համաժողովը չի յաջողեցաւ իր կրկնակ աշխատութեան ատաղջին մասը լուծել—ինչ որ կը ցանկային պետութիւններէ չատերը—հարկ եղած մի անհայտնեան պակասին հետեւանօք, ձեռք բերուած արդիւնքները պատեւրազմի հետեւանքները բաղդատաբար նուազեցնելու տեսակէտով անհամար են։

Բայց Բ. Համաժողովին ա. աջին նշանակութիւնը պէտք չէ փնտել ըլլալու եւ ստորագրուած զաշխարհիւրներուն կամ յայտարարութիւններուն մէջ, այլ աւելի այն բարոյական համեմատական զրոյմուտը յարաբերութեանց մէջ որ ծնունդ առաւ զրեթէ բոլոր աշխարհի ներկայացուցիչներուն մէջ։

Օտար պետութեանց հետ մեր ձեռք բերած բարեւոր յարաբերութիւնը իբր արդիւնք, մենք կրցինք նորիւրիւ խաղաղ եւ արաւարեւ գործունէութեան մը, զարգացնելով մեր վաճառականական եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը Ամեն կարելին ի գործ դրուած է մեր այտադրութիւններու արտադրութիւնը քաղաքական համար

ուսումնասիրելով ու չադրութեամբ մեզ մացութեան վաճառակի կան եւ մը սային օրէնքներու աշխարհիկներու որոնց հետ Պուլկարիան առեւտրական զաշխարհիւրներ կնքեց եւ թիւ զրեթով ձեռնհաս արտադրիչներուն արտադրութեան քաղաքական զիւրին միջոցներ։ Սենք առեւտրական զաշխարհիւրներ ունեցողներէ բոլոր պետութեանց հետ Ռուսիոյ հետ առեւտրական զաշխարհիւրներ մը կնքելու համար բանակցութիւնները լմացած են, նոյնպէս ալ Պէլճիկայի հետ։ Զուլիցերիոյ հետ ալ բանակցութիւնները յիմալու վրայ են։

Յունաստանի հետ եւս բանակցութեան մասնաւոր քաղաքական զաշխարհիւր մը կնքելու համար։ Առանկ զաշխարհիւր մը մեզ համար մեծ օգուտ պիտի ունենայ, մեր արտադրութիւնը այդ երկրին մէջ հետզհետէ ընդլայնելու տեսակէտով։

Պուլկարիան արտադրութեանց համար լալիւր, անատուն, կաթնղէն, թռչնղէն, կերպաս եւ այլն) չուկաներ փնտելով, իշխանական կառավարութիւնը չը կրցաւ զանց բնել Եգիպտոսը, որուն հետ մեր վաճառականները 30 տարի առաջ չահաւոր առեւտր մը կրնէին. քայք 1876—1877ի զէպէրը վերջ դադ էին։

(Եւրոպական լի)

ՍՊԱՅԱՆԴԵՍԸ

Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոսի, Խրիմեան Հայրիկի մահուանը առթիւ կիրակի օր քաղաքիս եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ մատուցուեցաւ ինքեկայիշական երկեսե խոռոն բաղմոթեան մը, որուն նմանք քիչ անգամ տեսնուած էր։ Պատարագիչ քահանայ, Տէր Արքեպիսկոպոս, պատշաճ քարոզ մը խօսեցաւ եւ առ ջարկեց հասցունելով յիշատակը գործնականապէս յաւերժացնելու համար «Խրիմեան» անունով վարժարան մը հիմնել վանայ կամ վարագոյ մէջ։ Եւ այս նպատակին իրաւանացման ըսաւ ամէն հայ տանական բարա տայ։ Տէր հօրը այս յղացումը մենք ալ շատ նպատակաւոր մար կը դանենք։ Այլ անոր գործադրութեան համար գործնական եղանակ մը պէտք է ընտրել, ըստ մեզ

Ա. ԵՐՏԱՆԵԱՆ

112

ԱՆՍՏԱՍՏԵՍԸ

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԱՆՍՏԱՍՏԵՍԸ

(Շար. Նախորդ քիւիկ)

- Մարդո՞ւ անուն է։
- Կեղծ անուն մըն է։
- Այդ Սէլվին ուր է հիմակ։
- Ով դիտէ...
- Աւազակապետը չը գիտե՞ր։
- Ի՞նչ ըսեմ... կարելի է։
- Ըսել է թէ՛ Աւազակապետը լուսելուն պէս այդ անունը քեզ իր խմբին մէջ պիտի առնէ։
- Այո՞։
- Այս հարցումէն ետքը, կարծեցեալ փարգապետը տեղէն ոտքի ելաւ ու

Սարկաւաղին ձեռքը բռնելով ըսաւ.

— Այսպէս ուրիմ, սիրելի Սարկաւաղ, բաղդ սա խորհրդաւոր վանքին մէջ երկու կրօնաւորները դէմ դէմ կը հանէ... անոնց մին ծպտեալ Սէլվին է, իսկ միւսը ծպտեալ Աւազակապետը։

— Երիտասարդը պիչ պիչ նայեցաւ ու քայլ մը ետ քաշուեցաւ Յետոյ բացազանհից։

— Աւազակապետ, ինչպէս եղած է որ այս մենաօրիկ վանքին մէջ կը գտնուիք։

— Հապա գո՞ւն, տարաբաղդ Սէլվին, դուն ինչպէս կըզգայ քոյայս երկրաշիւթ վայրերուն մէջ, ոտքդ դրած ես, Ախ, ըսէ ինձի խեղճ աղջիկս, ո՞ր միացիր կստորածէն ետքը, ո՞ւր թափաղեցար։

Սարկաւաղ, որ Սաէտտին փաշայի պարանքէն փախցուած Սասունցի աղջիկն էր, օրուն Սէլվին անուն տրուած ենք չը կրցաւ պատասխանել։ Ինչպէս թշուառ արտաք մը իր բա-

րերար հրեշտակիս գերկը նետուած ատեն չը գիտեր ինչ ըսել, այնպէս ալ չը կրցաւ Սէլվին բառ մը արտասանել։

— Սերիտարդ եղիւր Սէլվին եւ յիշէ որ ամենաբաւերն Աստուած քու քայլերդ առաջնորդած է, նկատել տուաւ Աւազակապետը Պատմէ, մինչև այսօր ի՞նչ կընէիր Պարսկաստան։

— Կոտորածէն հետք բարի ընտանիքի մը պաշտպանութիւնը վայելցի, միմիջեց Սէլվին Ամբողջ չորս տարի սպանեցի Ախ, մօտ օրերու մէջ իմացայ որ կարելին բանուէն ազատուած էր նշանածս ու ձեր նորակազմ զինակիր խումբը մտած էր, Արապո կեղծ անուն մը տալով իրեն։ Ա՛յ չը կրցայ հանգուրժել... Գիշերանց փախուտի տուր՝ կանխաւ այս սարկաւաղի հաղուսներս պատրաստելով, ձիւդ 12 օր է որ ճամբայ կը քալեմ։ Այս 12 օրուան մէջ միայն երկու տեղէ կրցած եմ հաց առնել։ Եւրեմին օր մը չէի ճաշեր, որ հաց բաւէ ինձի։ Եկայ դիմացի լեռը։ Դեռ գիշերէր էր։ Կեանքին

ձայնը կը վժարէ Հալկադրուեցայ սպանել։ Երբ ատուել եղաւ, կանչեցի Աստուած ու անցայ գետէն։ Հիմակ նպատակս էր վարագոյ վանքը մտնել եւ անկից իմանալ ձեր ուր ըլլալը։ Այս է բոլոր պատմութիւնս։

— Սէլվին, ուրիմ չսպանեմք, ընդհատեց Աւազակապետը։ Սա լեռան գլուխը կը գտնուի նշանածս։ Երբ մտնեմ Աւազակապետը գուր թանաղով երկուքն ալ զէպի լեռը յառաջացան։ Նոճիկ, սօսի ու կազմի ծառերով չըլջապատուած էր լեռը։

Երբ հասան խուճերն քով, գրեթէ 100 քայլ մնացած, Աւազակապետը Սէլվինին պատուիրեց.

— Պէտք է որ ժամանակ մը Սարկաւաղի հագուստիդ մէջ մնաս ու չը յայտնես ինքեղիքդ ոչ խուճերն եւ ոչ ալ նշանածիդ։ Ես ժամանալը կը սեմ քեզի։

— Ո՛հ, այո, այո՞ ճիշդ ես ալ ասե՛ր, պիտ կուգէի, միմիջեց Սէլվին խեղճ գուած ձայնով մը։ Բաւական է որ

յարմարագոյն եղանակը այն է որ պա-
մէն քաղաքի թաղ. խորհուրդ ինք-
ստանձնէ այդ նպատակաւ տրուելիք
նուէրներուն հաւաքման գործը, եւ
այս ոչ թէ միայն Պաշտօնի մէջ այլ
ամբողջ արտասահման, կողման ալ
միատեղ առնելով:

Ժամերգութեանց աւարտումէն յետոյ,
եկեղեցւոյ բակը երկսեռ բաղ-
մութիւնը խոնարհած, կը դիտէր զոչ
զոչ երիտասարդներու կողմէն հո-
ցադրուած պաակ երբ որոնք կը չը-
ջապատէին Հայրիկին պատկերը սեւ
չղարշով պատած: Պատկերը բերում
էին յիշափ, մասնաճիւղերու, ընկե-
րութիւններու եւ ընթերցարաններու
կողմէ:

Դատարանականներ խօսուեցան երեք
ուսուցիչներու՝ որոնց մին պաշտօնա-
բէն եւ Տ. Ճանկիւրեանի կողմէ: Ա-
ռաջին, առեւտրային Տ. Տաքէսեան,
բաւական վայելչօրէն ուրուածեց
աղային՝ գործիչը յեղափոխիչը, եւ
աղատ գաղափարներու բորսականութի-
ւոյ յանձին Հայրիկին:

Տ. Ճանկիւրեան Հայրիկին կեանքէն
յատկանշական քանի մը դրուագներ
իշխեց եւ անոր միութեան ու համե-
րախոսութեան բազմաթիւ մէջ բերելով,
հրաւիրեց հայ ժողովուրդը եւ մաս-
նաւորապէս կուսակցութիւնները որ ի-
րենց յարգանքը դէպի Հայրիկին ապա-
ցուցանելու համար, անոր այն բաղ-
ձանքին, հայկական դատի յաջողու-
թեան զլիաւոր պայմանին, այսինքն
միութեան եւ համերաշխութեան ի-
րականացման համար զոհողութիւն չի
խնային:

Վերջին առեւտրային Տ. Պետրիկեան
չաւազոյն տպաւորութիւնը ձգեց ուն-
կեղիւններու վրայ, եւ առաջարկեց այ-
սօր իսկ սովորաւոր վաճառականին,
Հայրիկին Հայրենիքին, հացադրին հաս-
ցնել, անմիջապէս հանգանակութեան
ձեւերով: Թաթաւից բայց գո-
հունակ սրտով սգանալէսէն բաժ-
նուող ժողովուրդը սիրալոյսով ձգեց
իր նուէրը սովորեց համար դրուած
պնակին մէջ, յորում քանի մը վայր-
կեանքէն 200 ֆր. է աւելի հաւաք-
ուեցաւ, այդ պահուն զինուո-
րական նուագախումբը սգազգեցիկ
եղանակ մը կը նուագէր: Քաղաքի
բոլոր հայ բանութիւնները այդ օրը սեւ
գրովաններ կը կրէին:

Նշանաձիւ տիպաւորութիւնը կը վայելեմ...
— Այս խօսակցութիւններէն ետքը,
անոնք մտնեցան խումբին, որ արդէն
ոտքի վրայ կեցած կը դիտէր հոգեւէն
անոնց գալը:

— Ահա երիտասարդ սարկաւազ մը,
որ իր բովանդակ փնտռու իրութեամբ
կուղէ մտնել Ս. Գործին մէջ, ըսաւ
Աւագակապեալը: Ձեռքը կը մնայ, սի-
րիւն ընկերներս, հաւանքի... Բն-
հաւանութիւն կուտաք:

— Կամքը ձեռքն է, չնչնեց Արապոյ,
որ խորին ուշադրութեամբ մը նայե-
ցաւ իր սլաքերուն մէջ նայուածքի մը
տաք ու անբացատրելի ճառագայթը
ցուցնող սարկաւազին երեսը:

— Երիտասարդ է, կարող է օգտա-
կար ըլլալ, սիրելի Արապոյ, բաւա-
կան է. որ հայրենիաց ու ազգին ծա-
ռային իր նպատակը գրած է:

Սէլվի ընդունած էր: Եւ որովհետեւ
Աւագակապեալը Սարկաւազ անուն
կուտար անոր, այդ պատճառաւ բոլոր
խումբը Սարկաւազ կոչեց զինքը:

ԿՈՎԿԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ելմիսանէն նոյնմար 1 թուով Մշակի
կը գրեն:

«Արեւիկայի յատուկ նիստում մը
է թաղի. Հայրիկին Նոյ. Տին, Մակար
կաթողիկոսի գեղեցիկ մօտ, ժողո-
վուրդը բողոքում է այդ բանի դէմ»:

«Նոր Նախընտրելի Հայոց Բարեգործ.
Ընկերութիւնը պաակի փոխարէն որո-
շել է հիմնել տաք թոյակ խորհրդանի
իշխաւակին տեղական փոխարինում»:

— Տ. Կարապետ վրդ. Մկրտիչեան
Արապաւականի տաք թոյակը ընտրուած
է:

Նոյն թիւով մէջ կը կարդանք:

«Երէկ, նոյ, շին մանկականների
մզկիթում կաթողիկոսի մանկան ա-
ռիթով կատարվեց հանդիսաւոր հոգե-
հանգիստ: Մզկիթը յի էր թուրք եւ
օտարազգի խումբը բաղնիքներով, ներ-
կայ էին Պարսից, հիւպատոսը, թիֆ-
լիսի քաղաքային ինքնավարութեան
ներկայացուցիչները, բոլոր ազգերի
մամուլի ներկայացուցիչները, դասա-
ղան հաստատութիւնների եւ հիմնադ-
րութիւնների պատգամաւորները եւն:
Թիֆլիսի թիմի անալիտիկ կողմից
ուղարկված էր Դիոնիսիոս վարդապե-
տը չորս քահանայի հետ»:

«Ծառեր արտասանեցին զազի Ա-
խուրդ-Մահմադ-զադէն, «Մօլլա Նա-
բէգին» երգիծարանական թերթի աշ-
խատակից Նէյման զադէն, Միր-Մահ-
մեդ Հիւսէյին-աղա, ոտանաւոր կար-
գոց Մօլլա-Ախուրդ-Արաւ-Կուլին,
խօսեց նաեւ Յ. Եփրատեան: Ծառերի
մէջ բոլորն էլ դրուատեցին կաթողի-
կոսին, նրա ժողովրդագրական մարդ եւ
բարեպաշտ ու գեղեցիկ յատկու-
թիւններով օտարած լինելու»:

«Կաթողիկոսի Թաթաւից ներկայ
լինելու համար վրաց աղետականու-
թեան կողմից իրեն Ներկայացուցիչ
Ելմիսանէն է գնում աղետականու-
թեան պարագայում իշխան Ս. Թու-
մանովը»:

— Հինգշաբթի երեկոյան Թիֆլիսի
դուման, ընդունելով ուղարկված ա-
ռաջարկը ուղարկելու Թիֆլիսի քա-
ղաքապետ իշխան Չերքէզովին էլ-
միսանէն, ամենայն հայոց կաթողիկոսի
թաղման ներկայ լինելու եւ արծաթ-
եայ պսակ դնելու Թիֆլիս քաղաքի
անունից, ընտրեց նաեւ Դիոնիսիոս ձայ-
նաւորների Լուսինիլին եւ Օստրո-
գորսկուն լինել պատգամաւորութեան

անդամներ եւ յանձնարարեց ձայնաւոր
Հ. Առաքելեանին որ նոյնպէս գնալու
է Ելմիսանէն, միանալ պատգամաւորու-
թեան: Այսպիսով, Թիֆլիսի քաղաքա-
յին ինքնավարութեան ներկայացու-
ցիչները Ելմիսանէն, ամենայն հայոց
կաթողիկոսի թաղման ժամանակ կը
լինեն— քաղաքապետ Չերքէզով, ձայ-
նաւորներ Լուսինիլին, Օստրոգորսկի
եւ Հ. Առաքելեան: Միեւնոյն ժամա-
նակ Դուման (քաղաքապետութիւնը)
որոշեց որ ձայնաւորներից ով այդ օր
ներկայ կը լինի Ելմիսանէն, նոյն-
պէս մտնի պատգամաւորութեան կաղ-
մի մէջ:

— Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործ. Ըն-
կերութեան վարչութիւնը իր վերջին
նիստում որոշեց յանձնել վարչութեան
նախագահ պ. Սամսոն Զարուբին-
եանին գնալ Ելմիսանէն՝ ներկայ լի-
նելու կաթողիկոսի թաղման վար-
չութիւնը որոշեց որոշանոց-դպրոցում
5 օրը պահել խորհրդանի անունով:

— Դայիսանեան զպրոցի հոգաբար-
ձութիւնը եւ ուսուցչական մարմինը
որոշել է 1) պահել զպրոցում 5 շա-
ւոր թոշակաւոր յանուն Սրբեան Հայ-
րիկի, 2) յանձնել հոգաբարձութեան
նախագահ պ. Հ. Առաքելեանին եւ
փոխ-նախագահ Տ. Թաթեղեանին ներ-
կայ լինել կաթողիկոսի թաղման:

— Տիգրան Բաղաբապետութիւնը
հայոց կաթողիկոսի մահազօրով առած
օրը ընչպիսի սգայ նիստը դադարեցու-
ցնելու համար որոշեց որ նոյն քա-
ղաքի ժողովրդները խանութները փա-
կած եւ հոգեհանգստի գացած են: Փո-
խաբան ալ ներկայ գտնուած է:

— Տօն գեղի վրայ Բոստով քաղա-
քէն կը հեռագրեն թէ հինգ շաբա-
թորները ձեռնարկուած են որոնց մէջ
կայ հայ քահանայ մը. անոնք կը պատ-
րաստուին եղբր երկաթուղին վազօնին
մէջ կողոպտել դրամ փոխադրող պաշ-
տոնեան:

— «Մշակ»ի մէջ կառավարկուի Սր-
բեան որոշանոց մը հաստատել նոր-
րահաւարութեամբ: Մեղ կը թուի թէ
մեր Տ. Արեւիկայի հօր առաջարկը ա-
ռանց արձագանքի չպիտի մնայ:

— Տիգրանեան ստացուած վերջին լու-
րերուն համաձայն, Հայրիկին Թաթաւե-
ն է ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսի
չիրմին քով:

— «Նոր Ալիք» եւ «Երկրի Ձայն»
թերթերը եւս կառավարկեն խորհրդանի
իշխաւակը յանձնարարելու համար վա-
րդայ մէջ միջնակարգ վարժարան մը
հաստատել, եւ կրօն. «ամէն պարճա-
խօս ճառերից, ամէն խանդավառ ներ-

բողներից, ամէն շաբաթ պահներից լա-
ւագոյն յարգանքը կը լինէր մատուց-
ուած վարագրի բանաստեղծին եւ գոր-
ծիչին»:

ՆԱԽԱԿԱՏՈՒՓ

Պ. Մանուկ Սողոմոնեան. — Ձեր
թերթը Սուղբօյն ետ եկաւ. վրան
գրուած է թէ Թիֆլիսի մեկնած էք,
կը խնդրենք. Ձեր նոր հասցէն ցոյց
առէք ձեռքս ներկայի հայրը կարգադ-
րեցէք:

— Պարկաշ. — Երեմիա Պէշեան —
Ձեր թերթը դադարեցուցինք. բայց
հայրը չըստացանք. հաճեցէք անցեա-
ն վճարել ընկալադիրն ձեզ ներկայաց-
նողին:

— Ռուսչուք. — Ալ. եւ Մերոն —
Դեռ սպասենք. բայց մինչեւ երբ
Ձեք հաւատար որ մենք ալ ստիպո-
ղական պէտքեր կունենանք:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անդրանիկ Եւանէսեանի ազ-
դին նշանակած հարստութիւնը քա-
ղաք միլիոնը կանցնի եղբր:
Բարիքի ուս հիւպատոսը անոր
գրամական հարստութեան պոչ-
տոնական ցուցակը Պատրիարքին
ղրկած է, ըստ որում Բրէտի Լի-
նէ գրամատան մէջ 150,000 ֆր.
տրոստութեամբ ֆրանսական շահ
է 50,000 ռուպլիի մօտ պահանջը
Օտէսա ու Բիւնէվ գտնուող ան-
հատներէ: Այս պահանջներուն
գանձումը Պատրիարքը յանձնա-
րարած է Տ. Ժամհարեանին, որ
պարտականներուն ինչքը վաճա-
ռել տալով ի մօտոյ պիտի կրնայ
այդ պահանջները դրամի վերա-
ծել: Ըստ ուսական օրինաց այդ
գումարին 100ին 12ը կառավա-
րութեան պիտի մնայ:

— Բարեյիշատակ Կարապետ
եղեանցի մօրաքոյրը, Տիկ. Մա-
րիամ Կալաչեան ի կենդանու-
թեան 15,000 ռուպլի կուտած
ըլլալով Սանատարեան վարժա-
րանին, Կարնոյ Մայր եկեղեց-
ւոյն մէջ հոգեհանգիստ կատար-
ուեր է:

մաց ապա Պէշեան Մերոնին չը մե-
ծեց: Բացաւ գուրդ ու ներ, գնաց
Բիւնէվ յետոյ վերադառնալով յայտնեց
թէ «Թաթաւեան պիտի սպասէք»:

— Ո՛ր է թաթաւեան հարցուց Ա-
ւագակապետը:

— Հոս է. եկէք ինձի հետ:

Երկուքն ալ նեղ գոռնէ մը անց-
նելով բաւական կոկիկ սենեակ մը
մասն, որ փոխադր ու միտնեցողով
զարգարած էր:

— Ասկա մեր մեծաւորին հիւրա-
նօցն է, վրայ բերաւ ծեռունի քուրդը
որ հակառակ իր տարբերին հովիւ
մէկը իրեւար:

— Մեծաւորը գործ մը ունէ՞ր հար-
ցուց Աւագակապետը:

(Ճարտանկար)

подписав: д-ръ ин. Геросиница